

gine a fost recunoscută și de G. Pascu. Numai că Pasca pornește de la un *hyma* cu un înțeles „action de verser, de répandre ; effusion“, care nu explică sensul lui *lima* românesc.

TH. CAPIDAN.

A merge.

Pentru evoluția de sens a verbului latinesc *mergor* „mă cufund“, — care prin o contaminare cu *pergo*, *-ere* și *meo*, *-are* (cum presupune d. Giuglea, DR., I, p. 486, n. 1) dar — cred eu — și prin o firească analogie cu un alt verb latinesc ce arată aceeași mișcare în sus, cu *surgo*, *-ere*, „ridic, mă ridic“, a devenit *mergo-ere* (=mă cufund)— până la înțelesul ce-l are curent în românește de „a umbla, a înainta“, s’ar putea aduce, poate, pe lângă cunoscutul pasagiu din *Gesta* (R. I. VII, 158 ; cf. DR. II, p. 879) și următoarea expresie dintr’un epitaf latinesc, în versuri, găsit în Lajen (Bulgaria) și publicat de renumitul tracolog G. Seure, în „Revue Archéologique“ 1916, 1, p. 380 sq. Inceputul acestui epitaf e următorul :

„Siste, viator, iter animu[m]que intende sepul]chro
Et lege quam dure sit mihi v[ita d]ata.
Ipsa *immargebam* caro florent[e] marito
In quartum decimumque annum. Mors mihi saeva fuit:
[Nam d]isceptarunt fata ne pia esse patri
Nec mat[ri] possem“ etc...

Seure nu admite un *immargebam* (pentru *immergebam*) — deși această formă se impune prin inscripție — deoarece d-sa nu-și putea explica acest verb fără complement drept. Încearcă a-l substitui prin *immarcebam*. Aici însă se opuneau greutăți de altă natură. Întâiu, un verb *immarceo*, ori *immarcesco*, atestat în formele acestea nu există, decât un *immarcessibilis*, *-e*, păstrat literar, cu sensul de „ce nu se poate vesteji“. Dar acest sens nu se poate împăca cu întreaga idee a epitafului care tocmai despre moarte vorbește. Singura soluție pentru Seure

a rămas aceea de a presupune un verb *immarceo* cu sensul contrar celui atestat literar (la scriitorii eclesiastici, atestat, deci tot târziu, ca și inscripția) adevărat însemnând „încep a mă vesteji“. Sensul celor două rânduri ar fi, prin urmare, după G. Seure, următorul: „Eu începeam să mă vestejesc, în anul al 14-lea, pe când bărbatu-mi drag era în floare“. E ceva forțat în această tălmăcire. Pentru mine nu e nici o îndoială că aici avem de-a face cu verbul *immergo* (= mă confund, mă bag, *merg* în —) și propun tălmăcirea aceasta mai firească: „Mergeam în (pe) anul al 14-lea“ etc...

Ca analogie de a-și exprima vârsta în felul acesta figurat să se compare: „undevicesimum annum ingressus“ (Vell. 2, 61, 1) și „vixi annis VI, in VII excedens animam deposui meam“ (Carm. epigr. 1540, 3); „in XXX et VIII (annum) ascendens“ (C. I. L. 3989). Cât pentru *a* din *immargebam*, cred că e mai curând o greșeală a lapidului decât înlocuirea lui *e* prin *a*, ca în Iparator, consacrare, Trabonianus, deși nici această posibilitate nu este exclusă.

Fossatum —sat.

Derivarea românescului *sat* direct din lat. *fossatum* este, precum se știe, aproape definitiv și unanim acceptată (v. DR. I, pp. 253 sqq.; IV, 2 pp. 1343/4). Mai lipsește doar lămurirea împrejurărilor în care un termen eminent militar, cum e *fossatum*¹, a putut trece la sensul românesc, de așezare pașnică, de agricultori. Analogii nu lipseau, dar, în speță, pentru *fossatum-sat*, se ignora o dovadă concretă. Cred a nu greși când afirm că îmbinarea acelor două sensuri a putut avea loc în sec. 4—6 p. Chr. și anume în niște împrejurări și în o societate de oameni, unde, singur, *fossatum* trăia și putea

¹ Pentru *fossatum* cu sens subst. de „castra“, v. *Thes. L.*

să primească, totodată, și sensul secundar (devenit apoi exclusiv) de „sat, așezare“. Această societate e armata de graniță, organizată, astfel, de Dioclețian și Constantin cel Mare, care seamănă aproape întru totul cu sistemul de „Militärgrenze“ al Împărăției Habsburgice. Într'adevăr, după reformele celor doi împărați romani, armata romană de la frontiere nu era altceva decât o *miliție* formată din soldați-țărani, fiecare cu moșia lui, în schimbul căreia avea datoria apărării hotarelor. În această organizație militară, postul de comandă, cartierul corpului de trupă se numea *fossatum*¹.

Este evident că acest post de comandă — *fossatum* — trebuia să fi fost așezat într'o comună oarecare, din centrul teritoriului, apărat (și cultivat) de oamenii acelui corp². Pentru aceștia, deci, *fossatum* pur militar de la început a trecut repede și ușor la celalalt sens, de comună, *sat*. Pentru dâșii, de fapt, era și unul și altul.

Că analogie, e interesantă numirea de „comandă“, ce se dă de locuitorii grănițeri din Bănat, „primăriei“.

C. DAICOVICI.

Briboi, priboiu.

Adunând material pentru o terminologie a instrumentelor chirurgicale folosite în medicina populară românească, aflai dela d-l Prof. C. Lavea că Românii din Scheii Brașovului numesc „un instrument pentru scoaterea măselelor“ *briboi*. Părintele Ioan Prișcu din Brașov a avut bunătatea să-mi trimeată un exemplar din aceste instrumente ieșite din uz și, confirmându-mi numirea de briboi, să-mi comunice și numele său nemțesc: Englischer

¹ Vezi Th. Mommsen, *Das röm. Militärwesen seit Diocletian* [Ges. Schr. VI, p. 209]; R. Grosse, *Röm. Militärgeschichte...* p. 66. — Φοσάτων (Fossatum) se numea și un castel lângă Durbere în Moesia Inferior [Procop. *De aedif.* 307, 42; RE. s. v.].

² De nu era așa, în scurt timp se forma o mică așezare cetățenească.